

2016 NOV 24.

Pécsi Ítéltábla
Pf.III.20.004/2016/4. szám

KAPOSVÁRI TÖRVÉNYSZÉK	
POLGÁRI BODA	
KAPOSVÁR	
TÁJÉKOZTATÓ	2016 NOV 17.
11.P. 21553/2016	

77

A Pécsi Ítéltábla a dr. Kegye Adél ügyvéd (1076 Budapest, Szinva utca 2. I/7.) által képviselt **Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány** (1076 Budapest, Szinva utca 2. I/7.) felperesnek – a dr. Kökény Margit jogtanácsos által képviselt **Somogy Megyei Kormányhivatal** (7400 Kaposvár, Csokonai utca 3.) I. rendű, a dr. Boda Róbert ügyvéd (7400 Kaposvár, Csokonai utca 2.) által képviselt **Klebelsberg Intézményfenntartó Központ** (1051 Budapest, Nádor utca 32.) II. rendű, a dr. Szijártó Attila ügyvéd (7400 Kaposvár, Csokonai utca 2.) által képviselt **Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata** (7400 Kaposvár, Kossuth tér 1.) III. rendű és a dr. Borovszki Beáta jogtanácsos által képviselt **Emberi Erőforrások Minisztériuma** (1054 Budapest, Akadémia utca 3.) IV. rendű alperesek ellen az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének megállapítása és jogkövetkezményei alkalmazása iránt a Kaposvári Törvényszéken indított perében a 2015. november 11. napján kelt 11.P.21.553/2013/70. számú ítélet ellen a felperes részéről 74. sorszám, az I. rendű alperes részéről 72. sorszám, a III. rendű alperes részéről 71. sorszám, míg a IV. rendű alperes részéről 73. sorszám alatt benyújtott és 75. sorszám alatt indokolt fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét – fellebbezett részében – pontosítja, és azt állapítja meg, hogy az I., III. és IV. rendű alperesek – a III. rendű alperes 2010. november 25. napja és 2012. december 31. napja között, míg az I. és IV. rendű alperesek 2013. január 1. napjától kezdődően – a cigány etnikai kisebbséghez tartozó tanulók egy oktatási intézményben, a Kaposvári Kodály Zoltán Általános Iskola Pécsi Utcai Tagiskolájában való jogellenes elkülönítésének fenntartásával megsértették az egyenlő bánásmód követelményét.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság – pontosított – ítéletét fellebbezett részében részben megváltoztatja, és megtiltja a II. és IV. rendű alpereseknek a Kaposvári Kodály Zoltán Általános Iskola Pécsi Utcai Tagiskolájában a 2017/2018. tanévtől kezdődően első osztály indítását.

Kötelezi az I. rendű alperest, hogy 2017. január 31. napjáig a kötelező felvételt biztosító iskolák felvételi körzethatárát ennek megfelelően állapítsa meg.

Kötelezi a II. és III. rendű alpereseket, hogy 2017. március 31. napjáig készítsenek – közoktatási esélyegyenlőségi szakértő bevonásával – a Kaposvári Kodály Zoltán Általános Iskola Pécsi Utcai Tagiskola körzetéből beiskolázásra kerülő tanulók beilleszkedéséhez deszegregációs intézkedési tervet, és azt 2017. március 31. napjáig honlapjukon hozzák nyilvánosságra.

A keresetet ezt meghaladó részében tekinti elutasítottnak.

Egyéb fellebbezett részében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi az alpereseket, hogy 15 napon belül fizessenek meg a felperesnek személyenként 200.000 (kétszázezer) forint együttes első- és másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

A Somogy Megyei Bíróság a 2009. november 30. napján kelt 24.P.21.443/2008/35. számú ítéletével megállapította, hogy az alperes (a jelen per III. rendű alperese) a 2003/2004. tanévtől kezdődően a cigány etnikai kisebbséghez tartozó tanulókat egy oktatási intézményben, a jelenlegi Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Pécsi Utcai Tagiskolájában jogellenesen elkülöníti, és hátrányosan megkülönbözteti őket, amikor olyan oktatást biztosít számukra, hogy az alperesi fenntartásban működő normál tanrendű általános iskolák eredményéhez képest magasabb az évfolyamisméltés száma, a tanulmányok abbahagyásának aránya, a hiányzások száma, alacsonyabb az országos kompetenciamérés során elért eredmény és a továbbtanulók aránya. A bíróság kötelezte az alperest a jogsértés abbahagyására, ezt meghaladóan a felperesi keresetet elutasította.

A Pécsi Ítéltábla a 2010. május 20. napján kelt Pf.I.20.061/2010/7. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatta, és megállapította, hogy a 2003/2004. tanévtől kezdődően a cigány etnikai kisebbséghez tartozó tanulók egy oktatási intézményben, a jelenlegi Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Pécsi Utcai Tagiskolájában való jogellenes elkülönítésének fenntartásával az alperes megsérti az egyenlő bánásmód követelményét. Mellőzte az elsőfokú ítéletből a közvetett hátrányos

megkülönböztetés megállapítását, és a jogsértés abbahagyása mellett az alperest a jogsértés megszüntetésére is kötelezte.

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, mint felülvizsgálati bíróság a 2010. november 24. napján kelt Pfv.IV.21.568/2010/5. számú ítéletével a jogerős ítéletet részben hatályon kívül helyezte, az elsőfokú ítéletnek a jogsértés megszüntetésére irányuló keresetet elutasító rendelkezését helybenhagyta, ezt meghaladóan a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

A felperes a 2013. december 16. napján benyújtott, és az eljárás során többször módosított keresetében annak megállapítását kérte, hogy az I. rendű alperes azzal a magatartásával, hogy a perbeli tagiskola beiskolázási körzethatárát úgy állapította meg, hogy a helyben közismerten cigányok által lakott szegregátum, a Szentjakab telep területének túlnyomó része a perbeli iskolához tartozzon, jogellenesen elkülönítette a roma tanulókat a város többi tanulójától. A II. rendű alperes, mint a Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Pécsi Utcai Tagintézményének fenntartója, egyben Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzat köznevelési feladatainak jogutódja 2013. január 1. napjától azzal a mulasztásával, hogy nem szüntette meg a perbeli iskolában folytatólagosan fennálló jogellenes állapotot, jogellenesen elkülönítette a perbeli iskola tanulóit etnikai és vagyoni helyzetük, továbbá faji hovatartozásuk és bőrszínük alapján a székhelyiskolában, illetve az egyéb tagiskolákban tanuló gyermekektől. A III. rendű alperes, mint a Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Pécsi Utcai Tagintézményének fenntartója 2010. november 25. napja és 2012. december 31. napja között azzal a mulasztásával, hogy nem szüntette meg a perbeli iskolában fennálló jogellenes állapotot, jogellenesen elkülönítette a perbeli iskola tanulóit etnikai és vagyoni helyzetük, továbbá faji hovatartozásuk és bőrszínük alapján a székhelyiskolában, illetve az egyéb tagiskolákban tanuló gyermekektől. A IV. rendű alperes azzal a mulasztásával, hogy 2013. január 1. napját követően nem hozott döntést a perbeli tagiskola megszüntetéséről, illetve a felperes jelzése alapján nem utasította a közoktatás irányítása alá tartozó szerveit a jogellenes elkülönítés megállapítása, majd annak megszüntetése iránt, fenntartotta a perbeli iskolában a roma tanulók jogellenes elkülönítését, továbbá saját hatáskörben nem rendelte el a perbeli tagiskola megszüntetését. Kérte az alpereseket a jogsértés abbahagyására kötelezni olyan módon, hogy tiltsa meg új első osztályok indítását a perbeli tagiskolában, és tiltsa el a további jogsértésektől, továbbá kötelezze a jogellenes állapot megszüntetésére a módosított deszegregációs tervben foglaltak végrehajtásával az alábbi intézkedések megtételével:

- elsődlegesen kötelezze a II. rendű alperest, hogy a jogerős ítélet kézhezvételét követően azonnal tiltsa meg a következő tanévtől új első osztályok indítását a perbeli tagiskolában,

- a jogerős ítélet kézhezvételét követően azonnal készítsen nyilvántartást a perbeli tagiskola tanulóiról,
- tájékoztassa a perbeli iskola tanulóinak törvényes képviselőit a deszegregációs folyamatról,
- biztosítsa a deszegregáció személyi és szervezeti feltételeit, valamint készítse fel a befogadó iskolák tanulóit befogadó attitűd erősítésével, és tartson konfliktuskezelő képzéseket a szegregált iskola tanulói számára a jogerős ítéletet követő első május 31. napjáig,
- a IV. rendű alperessel együtt kötelezze, hogy hozzanak döntést a perbeli tagiskola megszüntetéséről a jogerős ítéletet követő első május 31. napjáig,
- szervezzen iskolabusz szolgáltatást a perbeli tagiskola tanulóinak a befogadó iskolákba való eljuttatása érdekében, a befogadó iskolák kijelölését követően azonnal,
- a jogerős ítéletet követő első szeptember 30. napjáig mérje fel a deszegregációs folyamatban közvetlenül résztvevő tanulók matematikai és szövegértési képességeit,
- évente mérje az érintett diákok tanulmányi teljesítményét és szociális beilleszkedését, ideértve a matematikai alapkészségeket és a szövegértés fejlődését, valamint kövesse nyomon a tanulók társas kapcsolatainak alakulását a szociometria eszközeivel, az eredményeket évente hozza nyilvánosságra a korábbi Pécsi utcai tagiskola tanulói általános iskolai tanulmányainak befejezéséig,
- a jogerős ítélet kézhezvételét követően azonnal kezdje meg a befogadó iskolák pedagógusainak szakmai felkészítését és érzékenyítését a perbeli tagiskola tanulóinak befogadására és oktatására,
- a III. rendű alperessel együtt kötelezze hátránykompenzáló programok indítására a fenntartásukban működő általános iskolákban és óvodákban a jogerős ítéletet követően azonnal,
- kísérje figyelemmel a befogadó iskolák tanulóinak összetételét a szegregációs mechanizmusok elkerülése érdekében olyan módon, hogy évente vizsgálja meg hány Szentjakab telepen élő tanulót oktatnak a fenntartásában lévő kaposvári általános iskolákban.
- Kötelezze az I. rendű alperest, hogy a Pécsi utcai tagiskola beiskolázási körzetét ossza szét a város többi állami iskolája között, ezzel kijelölve a befogadó általános iskolákat. Másodlagosan kérte, hogy a bíróság kötelezze a II. és IV. rendű alpereseket a Pécsi utcai tagiskola megszüntetésére a jogerős ítélet kézhezvételét követő első május 31. napjáig, kötelezze a II. rendű alperest, hogy integrálja a Pécsi utcai tagiskola tanulóit a fenntartásában működő általános iskolákba a jogerős ítélet kézhezvételét követő első szeptember 1. napjától kezdődően, és a jogerős ítélet kézhezvételétől számított harminc napon belül közoktatási esélyegyenlőségi szakértő bevonásával határozza meg az integrációhoz szükséges konkrét intézkedéseket (deszegregációs terv elkészítése). Harmadlagosan kérte a jogsértés megszüntetését olyan módon, hogy a bíróság kötelezze a II. és IV. rendű alpereseket a Pécsi utcai tagiskola megszüntetésére a jogerős ítélet

kézhezvételét követő első május 31. napjáig, továbbá kötelezze a II. rendű alperest, hogy integrálja a Pécsi utcai tagiskola tanulóit a fenntartásában működő általános iskolákba a jogerős ítélet kézhezvételét követő első szeptember 1. napjától kezdődően.

Az alperesek a kereset elutasítását kérték, vitatva a jogellenes elkülönítés fennállását, és hangsúlyozva, hogy a jogsértés megszüntetésének a felperes keresetében kért módja bírósági ítéletben nem rendelhető el, annak végrehajtása nem kényszeríthető ki.

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az I. rendű alperes a Pécsi utcai tagiskola beiskolázási körzethatárának megállapítása során jogellenesen elkülönítette a roma tanulókat a város többi tanulójától. A II. rendű alperes, mint a Pécsi utcai tagintézmény fenntartója, egyben Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzat köznevelési feladatainak jogutódja 2013. január 1. napjától mulasztásos jogsértést követett el, mivel nem szüntette meg a perbeli iskolában folytatólagosan fennálló jogellenes állapotot, és továbbra is fennmaradt a jogellenes elkülönítés az iskola tanulói etnikai, vagyoni, faji hovatartozása és bőrszíne alapján az egyéb iskolákban tanuló gyermekektől. Megállapította továbbá, hogy a III. rendű alperes 2010. november 25. napja és 2012. december 31. napja között azzal a mulasztással, hogy nem szüntette meg a perbeli iskolában fennálló jogellenes állapotot továbbra is fenntartotta a perbeli iskola tanulóinak jogellenes elkülönítését etnikai, vagyoni helyzetük, valamint faji hovatartozásuk és bőrszínük alapján a székhelyiskolában, illetve az egyéb tagiskolákban tanuló gyermekektől, míg a IV. rendű alperes azzal a mulasztásával, hogy 2013. január 1. napjától kezdődően nem követett el mindent a perbeli tagiskolában fennálló jogellenes elkülönítés megszüntetése érdekében, nem utasította a közoktatás irányítása alá tartozó szerveit a jogellenes elkülönítés megszüntetésére, fenntartotta a perbeli iskolában a roma tanulók jogellenes elkülönítését. Az I., II., és IV. rendű alperest kötelezte a jogsértés abbahagyására, míg a jogsértő helyzet megszüntetésére irányuló keresetet elutasította. Határozatának indokolása szerint a jogellenes elkülönítés önmagában hátrányt jelent, ezért annak valószínűsítése is elegendő. A valószínűsítést követően az alpereseket terhelte annak bizonyítása, hogy a sérelmet szenvedett fél vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosult által valószínűsített körülmények nem állnak fenn, vagy hogy az egyenlő bánásmód követelményét megtartották, illetve az adott jogviszony tekintetében nem voltak kötelesek megtartani. A perben csatolt okiratok, valamint tanúvallomások alapján az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az alperesek nem tettek eleget integrációs kötelezettségüknek, eltűrték és fenntartották azt a helyzetet, amely a spontán szegregáció folytán a perbeli iskolában kialakult, mindezt annak ellenére, hogy jogerős bírói ítélet megállapította a jogellenes elkülönítés tényét, és a III. rendű alperest a jogsértés abbahagyására kötelezte. Miután a perbeli iskolában a jogellenes elkülönítés változatlanul fennáll, az alperesek – a III. rendű alperes 2010. november 25. napjától 2012. december 31. napjáig, míg az I., II. és IV.

rendű alperesek 2013. január 1. napjától kezdődően – mulasztásos jogsértést követtek el. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvtv.) 28.§-a (2) bekezdésének a) pontjával kapcsolatosan az alperesek által a kimentés körében felhozottakat az elsőfokú bíróság nem fogadta el, ezért a jogsértés megtörténtét megállapította, és kötelezte az I., II. és IV. rendű alpereseket a jogsértés abbahagyására. Elutasította ugyanakkor a felperes keresetét a sérelmes helyzet megszüntetésére vonatkozó részében. Álláspontja szerint a jogsértés megszüntetése érdekében a felperes által elrendelni kért intézkedések a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, illetve a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény rendelkezései alapján bírói ítélet rendelkező részébe nem foglalhatók, és azok végrehajtása nem kényszeríthető ki. Hangsúlyozta, hogy a kaposvári iskolarendszer átalakítása lenne az egyetlen hathatós megoldás, az ún. rideg integráció a gyermekek érdekében sem hozna megfelelő eredményt. A perben szereplő politikai elemek, valamint szakemberek részvétele nélkül a deszegregáció bírói ítélettel megvalósíthatatlan.

Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben a felperes, valamint az I., III. és IV. rendű alperesek fellebbeztek.

A felperes az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását, és a jogsértés megszüntetése érdekében előterjesztett keresetének teljesítését, valamint az alpereseknek teljes első- és másodfokú perköltségben való marasztalását kérte. Egyidejűleg kérelmet terjesztett elő a Pp. 155/A.§-ának (1) bekezdése alapján az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezése iránt a személyek közötti faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló 2000/43/EK irányelv (Faji Egyenlőségi Irányelv) 15. cikkének értelmezésével kapcsolatban. A fellebbezésben foglaltak szerint a korábbi jogerős ítélet a perbeli tagiskolát érintően a szegregáció tényét megállapította, míg a sérelmes helyzet megszüntetése iránt előterjesztett keresetét a bíróságok kizárólag azért utasították el, mert a jogsértés megszüntetésére vonatkozó reális és végrehajtható kereseti kérelmet nem terjesztett elő. Ennek a kötelezettségnek eleget téve keresetében az ország egyik legelismertebb szakértője által kidolgozott szakmai terv alapján kérte a jogsértő helyzet megszüntetését, amely reális, egyértelmű és végrehajtható. A perben nem merült fel adat arra nézve, hogy a szegregált intézmény bezárásán túl van-e más hatékony eszköz a jogellenes helyzet megszüntetésére, azt pedig a perben bizonyította, hogy az iskolabezárás alkalmas a sérelem orvoslására. Azzal azonban, hogy az elsőfokú bíróság továbbra sem kötelezte az alpereseket a jogsértés megszüntetésére, a kaposvári szegregált gyermekek ezúttal sem kaptak hatékony jogorvoslatot, a szegregáció ismételt deklarációján túl a bíróság érdemben nem segítette hozzá a jogsértés jelenlegi és potenciális áldozatait ahhoz, hogy oktatásuk során érvényesülhessen az egyenlő

bánásmód követelménye. Az elsőfokú ítélet így sérti a hatékony jogorvoslathoz való alkotmányos jogot, egyúttal ellentétes a perben irányadó uniós normával. A Faji Egyenlőségi Irányelv 15. cikke értelmében ugyanis a tagállamoknak az irányelvből fakadó kötelezettségeik teljesítése érdekében hatékony, arányos és kellően visszatartó erejű szankciókat kell alkalmazniuk. A Faji Egyenlőségi Irányelvet az Ebktv. ültette át a magyar jogba, arról azonban nem rendelkezik, hogy mi számít diszkriminációs ügyekben hatékony jogorvoslatnak. E tekintetben irányadó az uniós esetjog és az Alkotmánybíróság határozataiban kifejezésre jutó azon elv, amely szerint az alkotmányos védelemnek megfelelő értékelés azt feltételezi, hogy a szankció az alkotmányos védelem szintjével arányos, megfelelő súlyú és hatékony legyen. Az elsőfokú bíróság döntése azonban e követelményeknek nem tesz eleget, elzárta a közérdeket érvényesítő felperest, hogy a jogsértés pusztá megállapításán túl az általa képviselt személyek számára valódi, tényleges és hatékony jogorvoslást érjen el. Amennyiben az elsőfokú bíróság úgy értékelte, hogy a bíróságok eddigi gyakorlatától idegen az általa kért ítéleti rendelkezés, amely arra utasítja a jogsértő alpereseket, hogy a szegregált iskolát zárják be, a gyermekeket egy szakmai alapon kidolgozott intézkedési terv alapján integrálják, és ennek keretében a beilleszkedésüket segítő intézkedéseket tegyenek, köteles lett volna az Európai Unió Bíróságának gyakorlata alapján figyelmen kívül hagyni minden olyan hatályos anyagi, illetve eljárásjogi rendelkezést, amelyek a jogérvényesítést a gyakorlatban korlátozzák. Az elsőfokú ítélet indokolásából azonban az sem derül ki, hogy kereseti kérelme miért és mennyiben nem alkalmas arra, hogy ítéleti rendelkezés, illetve végrehajtás alapjául szolgáljon. Elsődlegesen a deszegregációs tervben foglalt intézkedések végrehajtását kérte, amely összesen tíz főintézkedésből állt volna, konkrétan meghatározva, hogy mely alperesnek, milyen határidőig, mit kell elvégeznie. Ehhez képest a másodlagosan, illetve a harmadlagosan előterjesztett kereset három, illetve két külön intézkedést jelölt meg. Az, hogy milyen jogkövetkezmények elrendelésére van az adott ügyben szükség, elsősorban a sérelem jellegétől és a megszüntetés komplexitásából fakad, így egy viszonylag terjedelmesebb rendelkező rész a jogsértés megszüntetésének akadálya nem lehet. A végrehajtással kapcsolatos aggályok sem vezethetők le a hatályos jogszabályokból, mert a kereset meghatározta, hogy mikor, kinek, mit kell tennie. A marasztalás a jogsértés megszüntetésére való kötelezés, amelynek egyes elemei világosan és érthetően szerepelnek a vagylagos kereseti kérelmekben. Az pedig nyilvánvalóan ellentétes a jogállamiság követelményével, ha a bíróság az alperesek politikai akaratától teszi függővé, hogy elrendelhető-e a deszegregáció. Irreleváns, hogy milyen politikai álláspontot képviselnek az alperesek a per tárgyát illetően, hiszen a bíróságnak jogkérdésben kell döntenie, annak esetleges politikai következményeire nem lehet figyelemmel. Az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárására irányuló kezdeményezéssel kapcsolatban kifejtette, hogy amennyiben a hazai gyakorlat vagy szabályozás látszólag nem ad teret az egyetlen hatékony eszköz alkalmazásának, úgy az

elsőfokú bíróságnak kezdeményeznie kellett volna az Európai Unió Bíróságának az eljárását annak tisztázása érdekében, hogy mi a Faji Egyenlőségi Irányelv 15. cikkének tartalma, illetve a magyar jogi szabályozás megfelel-e ennek a követelménynek.

Az I., III. és IV. rendű alperesek az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását, és a velük szemben előterjesztett kereset elutasítását, valamint a felperesnek első- és másodfokú perköltségben való marasztalását kérték.

Az I. rendű alperes fellebbezési érvelése szerint az elsőfokú bíróság nem vette kellő súllyal figyelembe az iskolai beiskolázási körzetek kialakításával kapcsolatos hatáskörének jogszabályban megállapított kereteit. A Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényt (Nktv.) 50.§-ának (6) bekezdésében foglalt követelményeket maradéktalanul érvényesítette, így az iskolák körzeteinek kialakítása során tekintettel volt 2013. december 31. napjáig a halmozottan hátrányos helyzetű, míg 2014. január 1. napjától a hátrányos helyzetű tanulók egyenletes arányának biztosítására. Hatáskörének gyakorlása során szem előtt tartotta a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 24.§-ának (1) bekezdésében foglaltakat, így a felvételi körzetek kialakítása során a település jegyzője által a hátrányos helyzetű tanulókról intézményi bontásban szolgáltatott adatokra támaszkodott. Álláspontja szerint a tanulók roma származására tekintettel történt jogellenes elkülönítést a bíróság az ügyben fel nem tárt bizonyítékokra alapozta. Ennek során nem vette figyelembe azt az észrevételét, mely szerint a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó adatok gyűjtésére jogszabályi felhatalmazása nincsen, és ezek az adatok az általa hozzáférhető adatbázisokból sem ismerhetők meg. A perben kizárólag a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek arányára álltak rendelkezésre adatok, amelyek azonban nem azonosak a roma származással. A hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya kétség kívül a perbeli tagiskolában a legmagasabb, ebből azonban nem vonható le az a következtetés, hogy ebben az intézményben a roma tanulók jogellenes elkülönítése történik a város többi tanulójától. A 2014/2015. tanévben az iskola 126 tanulója közül 77 gyermek az iskola kijelölt körzetéből, 49 pedig körzeten kívülről járt az iskolába. A perbeli tagiskola a felvételi kötelezettség teljesítése után a hátrányos helyzetű tanulókat köteles volt előnyben részesíteni, így a számadatokból – figyelemmel a szülők szabad iskolaválasztási jogára is – nem vonható le az a következtetés, hogy az I. rendű alperes nem biztosította a hátrányos helyzetű gyermekek egyenletes arányát a felvételi körzetek kialakítása során, illetve olyan megállapítás sem tehető, hogy a roma tanulók jogellenes elkülönítése történik az intézményben.

A III. rendű alperes vitatta az elsőfokú bíróságnak azt a megállapítását, mely szerint a perbeli tagiskola fenntartójaként 2010. november 25. és 2012. december 31. napja

közötti időszakban mulasztásával jogellenesen elkülönítette volna az iskola tanulóit a székhelyiskolában, illetve a többi tagiskolában tanuló gyermekektől. A tanulók intézménybe történő beíratásáról az Nktv. 50.§-ának (6) bekezdése alapján biztosított lehetőség alapján döntöttek a tanulók szülei, az intézmény fenntartója pedig nem vezetett és a jogszabályi előírások alapján nem is vezethetett nyilvántartást arról, hogy a tagiskolába járó gyerekek közül hányan cigány származásúak. A perbeli tagiskolában tanulók szülei nemcsak a beíratás tényével gyakorolták a szabad iskolaválasztáshoz fűződő jogukat, hanem a per megindítását követően írásban is kifejezték azt a kívánságukat, hogy az intézmény ne kerüljön bezárásra. Az intézmény fenntartása azért sem sértheti az egyenlő bánásmód követelményét, mivel ott nemzetiségi oktatás folyik. Az érintettek kezdeményezésére, illetve önkéntes beleegyezésével roma nyelv és népismeret oktatás történik, amely sajátos szervezési feltételeket igényel, megfelelő hatékonysággal más intézményekben, szétagpróva nem szervezhető meg. Az iskola fenntartását célzó szülői nyilatkozatok megtétele tehát nemcsak a szabad iskolaválasztási jog, hanem egyúttal a nemzetiségi jogok gyakorlását is jelentette.

A IV. rendű alperes hangsúlyozta, hogy minden jogában álló eszközzel élt a jogsértés abbahagyása érdekében, e körben mulasztás nem terheli. A peres eljárásról tájékoztatta a II. rendű alperest, felhívta, hogy az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő oktatás-szervezési gyakorlat a tankerületi szintű esélyegyenlőségi intézkedési tervekben kiemelt figyelmet kapjon, és a szükséges átszervezésekre tegyen javaslatot. Ennek ellenére a II. rendű alperestől átszervezésre, megszüntetésre irányuló javaslat nem érkezett, amely az Nktv.83.§-ának (3) és (4) bekezdése értelmében előfeltétele lett volna az Nktv.77.§-a (2) bekezdésének k) pontjában biztosított hatásköre gyakorlásának. Hivatkozott arra, hogy a 2014-2020 közötti időszakra a deszegregációs intézkedések érdekében uniós támogatással megvalósuló fejlesztési programot tervezett, operatív és javaslattevő testületként létrehozta az antiszegregációs munkacsoportot a méltányos oktatásért, amelynek feladata Kaposváron a perbeli iskolában fennálló helyzet megoldása. Az elsőfokú ítéletből az sem állapítható meg, hogy konkrétan milyen intézkedés elmulasztását hiányolja az elsőfokú bíróság.

A felperes fellebbezése részben alapos, az alperesek fellebbezése alaptalan.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást a per adatai alapján az alábbiakkal egészíti ki:

A Kaposvár város 12. számú oktatási körzetében lévő Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Pécsi Utcai Tagintézménye 2013. január 1. napjától a III. rendű alperes fenntartásából a II. rendű alperes fenntartásába került. A 12. számú oktatási körzet a város keleti részén elhelyezkedő Szentjakabi városrészt fedi le, amely Kaposvár

hátrányos helyzetű, társadalmilag és minőségileg is leromlott településrésze. Szentjakab a városszövettől elkülönülő telepszerű szegregátum, többségében romák által lakott terület, amely érinti a Nádasdi utcát, Nyírfa utcát, Móricz Zsigmond utcát, Nap utcát, Csillag utcát, Hold utcát és Bodrog utcát.

A 2012/2013. tanévben a perbeli tagiskola tanulói létszáma 137 fő volt, amelyből hátrányos helyzetű 100%, halmozottan hátrányos helyzetű 9,5%. A székhelyiskolában tanuló 652 gyerekből ugyanebben a tanévben hátrányos helyzetű volt 23,77%, halmozottan hátrányos helyzetű 0,61%. A 2012/2013. tanévben az első osztályba húsz gyermek iratkozott be, akik valamennyien a Szentjakabi Tagóvodába jártak. Nyolc tanuló volt körzeten kívüli, ők az I. rendű alperes által 2008. évben végrehajtott körzetmódosítással érintett Hold, Csillag, illetve Hajnal utcából jelentkeztek a perbeli tagiskolába. A beiratkozottak 100%-a a cigány etnikai kisebbséghez tartozott. A perbeli tagiskola tanulóinak túlnyomó többsége cigány származású vagy vegyes házasságból származó gyermek, a tanulóknak kb. 87%-a cigány származású.

A tényállás fenti kiegészítésére is figyelemmel a másodfokú bíróság egyetértett – a fellebbezéssel érintett körben – az elsőfokú bíróságnak a jogellenes elkülönítés fenntartása tárgyában elfoglalt jogi álláspontjával.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével kapcsolatos átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény 8.§-a folytán alkalmazandó a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (1959. évi Ptk.) 75.§-ának (1) bekezdése értelmében a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. E jogok a törvény védelme alatt állnak. A 76.§ értelmében a személyhez fűződő jogok sérelmét jelenti különösen az egyenlő bánásmód követelményének megsértése, a lelkiismereti szabadság sérelme és a személyes szabadság jogellenes korlátozása, a testi épség, az egészség, valamint a becsület és az emberi méltóság megsértése. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvt.) 7.§-ának (1) bekezdése szerint az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti a közvetlen hátrányos megkülönböztetés, a közvetett hátrányos megkülönböztetés, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés, a megtorlás, valamint az ezekre adott utasítás. Az Ebktv.10.§-ának (2) bekezdése értelmében jogellenes elkülönítésnek minősül az a rendelkezés, amely a 8.§-ban meghatározott tulajdonságai alapján egyes személyeket vagy személyek csoportját a velük összehasonlítható helyzetben lévő személyektől vagy személyek csoportjától – anélkül, hogy azt a törvény kifejezetten megengedné – elkülönít. Az Ebktv.27.§-a (3) bekezdésének a) pontjából következően az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti különösen valamely személy vagy csoport jogellenes elkülönítése egy oktatási intézményben, illetve az azon belül létrehozott tagozatban, osztályban vagy

csoportban. Nem sérti viszont az egyenlő bánásmód követelményét, ha a közoktatási intézményben a szülők kezdeményezésére és önkéntes választása szerint olyan vallási vagy nemzetiségi oktatást szerveznek, amelynek célja vagy tanrendje indokolja elkülönült osztályok vagy csoportok alakítását, feltéve, hogy emiatt az oktatásban résztvevőket semmilyen hátrány nem éri, továbbá ha az oktatás megfelel az állam által jóváhagyott, államilag előírt, illetve államilag támogatott követelményeknek {Ebktv.28.§-a (2) bekezdésének a) pontja}.

Az előzményi perben született jogerős ítélet szerint a jelenlegi per III. rendű alperese – mint 2012. december 31. napjáig a perbeli tagiskola fenntartója – a 2003/2004. tanévtől kezdődően a cigány etnikai kisebbséghez tartozó tanulók egy oktatási intézményben, a jelenlegi Kaposvári Kodály Zoltán Általános Iskola Pécsi Utcai Tagiskolájában való jogellenes elkülönítésének fenntartásával megsértette az egyenlő bánásmód követelményét.

Az előzményi per adatai szerint a 2008/2009. tanév első felében Kaposvár városában 224 fő volt halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, ebből 56 fő, vagyis a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek 26%-a járt a perbeli tagintézménybe. Az iskola 165 tanulójának 90%-a volt hátrányos helyzetű, és az iskola tanulóinak kb. 85%-a volt cigány származású. A perbeli tagiskola korábbi fenntartójának, a III. rendű alperesnek a védekezésével kapcsolatosan a bíróságok kifejtették, hogy a fenntartó a szándékától függetlenül kialakult ún. spontán szegregáció ellen is köteles lett volna fellépni, miután a jogsértés a jogellenes elkülönítés minden aktivitást nélkülöző fenntartásával is megvalósul. Az Ebktv.28.§-a (2) bekezdésének a) pontjával kapcsolatos kimentéssel összefüggésben megállapították, hogy a cigány népismeret nemcsak kisebbségi oktatási intézményben, hanem általános (integrált) oktatási formájú iskolában is tanítható. Azt pedig nem találták igazoltnak, hogy a szülőknek az iskolaválasztásban kifejezésre jutó döntése valamennyi szükséges információ birtokában született meg, így tudatos és önkéntes szülői magatartás volt.

A fentiekre tekintettel a felperes 2013. december 16. napján benyújtott keresete alapján a jelen per tárgya lényegében az volt, hogy az előzményi perben megállapított jogellenes helyzet megszüntetése érdekében a III. rendű alperes, illetve 2013. január 1. napját követően valamennyi alperes teljesítette-e a jogszabályokból következő kötelezettségét, és a jogellenes elkülönítés megszüntetésre került-e.

Az I., III. és IV. rendű alperesek fellebbezésére figyelemmel a másodfokú bíróságnak is alapvetően azt kellett vizsgálnia, hogy a jogellenes elkülönítés a jogerős ítélet meghozatala óta is fennáll-e a perbeli tagiskolában, amennyiben igen, úgy a jelenlegi

helyzet fennállásában a fellebbezést benyújtó alperesek mulasztása, esetleges tevőleges magatartása megállapítható-e.

A tényállás kiegészítése körében ismertetett adatok és az előzményi per adatainak összevetése alapján egyértelmű, hogy a hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, valamint a cigány etnikumhoz tartozó gyermekek számarányát tekintve a perbeli tagiskolában lényeges változás nem történt. Nem tulajdonított jelentőséget a másodfokú bíróság a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számarányában 2013. szeptember 1. napját követően bekövetkezett változásoknak, azok ugyanis egyértelműen a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 67/A.§-a szerinti jogszabályváltozásra vezethetők vissza, és nem csupán a perbeli tagintézményt, hanem valamennyi oktatási intézményt érintették. A korábbi helyzet változatlan fennállására utal az ismertetett számadatokon túlmenően Szabó Zoltánnának, a tizenkét kaposvári tagiskola főigazgatójának a deszegregációs terv hiányára utaló tanúvallomása, illetve a IV. rendű alperesnek a II. rendű alperessel folytatott levelezése, amelyben a II. rendű alperest még 2014. decemberében is az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő oktatási-szervezési gyakorlat kialakítására hívta fel a perbeli tagintézményt illetően.

Az egyes – fellebbezéssel érintett – alperesek magatartása kapcsán az alábbiakat emeli ki a másodfokú bíróság:

Az elsőfokú bíróság az I. rendű alperes felelősségét abban állapította meg, hogy a perbeli tagiskola beiskolázási körzethatárának megállapítása során jogellenesen elkülönítette a roma tanulókat a város többi tanulójától. Ezzel szemben az I. rendű alperes azzal érvelt, hogy a körzetek kialakítása során az irányadó jogszabályokat maradéktalanul betartotta, a nemzetiségi hovatartozás tekintetében megfelelő nyilvántartás nincsen, adatgyűjtést pedig nem folytathat.

Az egyes általános iskolai körzetek kijelölésére vonatkozó főbb szempontokat a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Nktv.) 50.§-ának (6) bekezdése, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 24.§-a határozza meg. Egyetértett a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságnak azzal a megállapításával, hogy a körzethatárok meghatározásakor nem pusztán a felhívott jogszabályokra, hanem az egyenlő bánásmód követelményére is figyelemmel kellett volna lennie az I. rendű alperesnek. Az Nktv.1.§-ának (2) bekezdése általánosságban rögzíti, hogy a köznevelés egészét áthatja az egyenlő bánásmód követelménye, az Ebktv.4.§-ának c) pontja értelmében pedig a hatósági jogkört gyakorló szervezetek az egyenlő bánásmód követelményét minden jogviszony létesítése során, minden eljárásuk és intézkedésük

során kötelesek megtartani. Ezen felül pedig az I. rendű alperest a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtására vonatkozó 229/2012.(VIII.28.) Kormányrendelet 38.§-a (1) bekezdésének a) pontja alapján a köznevelési intézményben az egyenlő bánásmód megtartására vonatkozó hatósági ellenőrzési feladat is terheli. Az egyenlő bánásmód követelményét azonban nemcsak a vagyoni, társadalmi helyzet alapján történő aránytalan iskolakörzet kialakítása sérti, hanem az Ebktv.8.§-a b)-e) pontjaiban nevesített védett tulajdonság figyelmen kívül hagyásával megvalósított körzetalakítás is jogsértő.

A másodfokú bíróság sem fogadta el az I. rendű alperesnek azt a védekezését, amely szerint a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó adatok gyűjtésére jogszabályi felhatalmazása nincsen, illetve a számára hozzáférhető adatbázisok ilyen adatokat nem tartalmaztak. Mindenekelőtt az I. rendű alperesnek is rendelkezésére állt az előzményi perben hozott ítélet, amelyből az etnikai arányok egyértelműen megállapíthatók voltak. A perbeli tagiskolában tanuló cigány gyerekek becsült arányára vonatkozó adatokkal az oktatási hivatal rendelkezett, azokat közérdekű adatigénylés keretében a felperes részére átadta, így nyilvánvalóan nem volt akadályja annak, hogy azokhoz az I. rendű alperes is hozzáférjen. Kaposvár 2008. évi, az I. rendű alperes által is ismert antiszegregációs terve kiemeli a Szentjakabi szegregátum városszövettől elkülönülő telepszerű jellegét, ahol a dokumentumban is rögzítettek szerint többségében romák élnek. A 2014. február 18-án történt elektronikus levélváltás szerint Kaposvár Város Jegyzőjét a II. rendű alperes tájékoztatta arról, hogy a perbeli tagiskolához tartozó utcák lakói feltehetően roma származásúak, így erről az I. rendű alperesnek is tudomása lehetett. Mindezekon túlmenően az I. rendű alperes alkalmazhatta volna az ún. súlyozott szempontrendszert – ez vizsgálja a tanuló és édesanyja vezetéknevét, a tanuló halmozottan hátrányos helyzetét, lakcímét, hátrányos helyzetét és keresztnévét (Kúria Kfv.VI.39.084/2011/8. szám) –, amelynek segítségével ugyancsak következtetni tudott volna a perbeli tagiskolában tanuló gyermekek nemzetiségi hovatartozására.

Összességében az állapítható meg, hogy az I. rendű alperes a közzethatárok kijelölésénél nem érvényesítette az egyenlő bánásmód követelményét, így ezzel maga is hozzájárult a jogellenes elkülönítés fenntartásához.

Az elsőfokú bíróság a III. rendű alperes jogsértő magatartását abban látta, hogy a perbeli iskolában fennálló jogellenes elkülönítést nem szüntette meg.

A III. rendű alperes, mint a perbeli tagintézmény korábbi fenntartója a 2012. december 31. napjáig hatályban volt, a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 4/A.§-ának (1) bekezdése alapján a közoktatás szervezése, irányítása, működtetése és feladatainak végrehajtása során döntései, intézkedései meghozatalakor az egyenlő bánásmód

követelményét köteles volt megtartani, és az (5) bekezdés értelmében a 4/A.§ alkalmazása során az egyenlő bánásmódról szóló törvény rendelkezéseit is alkalmaznia kellett.

E jogszabályi kötelezettséggel szemben a III. rendű alperes mind az előzményi perben, mind pedig a jelen peres eljárásban és fellebbezési kérelmében is az Ebktv.28.§-a (2) bekezdés a) pontja szerinti kimentési okra hivatkozott. A perben azonban olyan adat nem merült fel, amely a cigány nemzetiségi oktatás integrált lehetőségével, illetve a szülői nyilatkozatok önkéntességével, illetve tudatosságával kapcsolatos korábbi ítéleti megállapításoktól eltérő következtetések levonására adott volna alapot.

Az alperesek hivatkozására figyelemmel a szülőknek az Alaptörvény Szabadság és felelősség című része XVI. cikk (2) bekezdésében, valamint az Nktv.72.§-ának (2) bekezdésében biztosított szabad iskolaválasztáshoz fűződő jogával kapcsolatosan a másodfokú bíróság fontosnak tartja az Alaptörvény hivatkozott része I. cikke (3) bekezdésének kiemelését. E szerint alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében a feltétlenül szükséges mértékben az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartamának tiszteletben tartásával korlátozható.

A XV. cikk (2) bekezdése értelmében Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés – egyebek mellett – nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

A XV. cikk (1) bekezdésének azon rendelkezéséből, mely szerint a törvény előtt mindenki egyenlő, következik a diszkrimináció tilalma is, ami nem általában jelent tilalmat, hiszen a pozitív diszkrimináció nem tilalmazott. A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként kell kezelnie. Az államnak joga és egyben kötelezettsége is, hogy a jogalkotás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket. E jog keretében az állam intézményesen is biztosítja a sérelmet szenvedettek jogvédelmét, melynek egyik eszköze az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség tilalmáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.). Az Alaptörvény XVI. cikkének (4) bekezdése külön is kimondja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. E körbe tartozik az Nktv. célja és alapelvei között hangsúlyozott egyenlő bánásmód követelményének megtartása. Mindebből pedig az következik, hogy a szülő szabad iskolaválasztási joga a gyermek különös érdekének, alapvető jogainak és egyenlő esélyeinek biztosítása érdekében korlátozható lenne abban az esetben is, ha a szülő e jogával valamennyi szükséges ismeret birtokában élt volna. Ilyen korlátozásról azonban a perbeli esetben nincsen szó, hiszen a már kifejtettek szerint arra vonatkozó

peradat nem merült fel, hogy a szülők ténylegesen minden információ birtokában hozták meg az iskola megválasztására vonatkozó döntésüket.

A cigány nemzetiségű tanulók számarányának megismerésére vonatkozóan, a III. rendű alperes által is hivatkozott akadályok tekintetében a másodfokú bíróság visszautal az I. rendű alperes fellebbezési támadásával kapcsolatosan kifejtett érveire.

Megjegyzni még a másodfokú bíróság, hogy a III. rendű alperes címzetes főjegyzőjének 2014. február 24. napján kelt, az I. rendű alpereshez küldött levele arra utal, hogy a perbeli tagiskolában tanuló gyerekeknek más iskolába való átirányítását és a körzethatárok ilyen tartalmú megváltoztatását a III. rendű alperes mindvégig ellenezte.

A IV. rendű alperes felelősségét vizsgálva az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy a közoktatás irányítása alá tartozó szerveit nem utasította a jogellenes elkülönítés megszüntetésére, és általában nem követett el mindent a perbeli tagiskolában fennálló jogellenes helyzet megszüntetése érdekében.

Az Nktv.83.§-a értelmében a köznevelési intézmény átszervezésével kapcsolatos döntés és az ahhoz kapcsolódó feladatok ellátása a fenntartó hatáskörébe tartozik, azzal az Nktv.77.§-a (2) bekezdésének k) pontjában rögzített speciális szabállyal kiegészülve, hogy az állami intézményfenntartó központ által fenntartott köznevelési intézmény átszervezéséről, megszüntetéséről az oktatásért felelős miniszter dönt az Nktv.83.§-ának (3)-(4) bekezdésében foglalt véleményezési-javaslati eljárást követően. Az Nktv.79.§-ának (1) bekezdése kimondja, hogy az oktatásért felelős miniszter köznevelési feladatkörébe tartozó egyes feladatait a hivatalon és az állami intézményfenntartó központon keresztül látja el. A (2) bekezdés értelmében a kormányhivatal hatósági ellenőrzés keretében vizsgálja a köznevelési intézmény jogszabályi feltételeknek megfelelő működését, míg a (3) bekezdés pontosan rögzíti, hogy a hatósági ellenőrzés során feltárt szabálytalanság megszüntetése érdekében milyen intézkedéseket tehet.

A IV. rendű alperes fellebbezésében sem vitatta, hogy a perbeli tagiskolában kialakult helyzetről az előzményi perben született jogerős ítéletből tudomást szerzett. A peradatok szerint a II. rendű alperest több alkalommal is felhívta, hogy az egyenlő bánásmód követelményének megfelelő oktatásszervezési gyakorlat a tankerületi szintű esélyegyenlőségi intézkedési tervekben kiemelt feladatot kapjon, és a szükséges átszervezésekre tegyen javaslatot. 2013. július 25. napján, majd 2014. december 13. napján is levélben fordult a II. rendű alpereshez a jogsértő helyzet megszüntetése érdekében, amelyek azonban a kívánt eredményt nem hozták meg. Felhívásai eredménytelenségét tapasztalva azonban a IV. rendű alperesnek az Nktv.79.§-ának (3)

bekezdésében biztosított jogosítványok gyakorlásával kellett volna elérnie a jogsértő helyzet megszüntetését. Arra is alaptalanul hivatkozik a IV. rendű alperes, hogy az Nktv. 83.§-a szerinti átszervezésre a II. rendű alperes előterjesztésének hiányában nem kerülhetett sor. A Klebelsberg Intézményfenntartó Központtól szóló 202/2012.(VII.27.) Kormányrendelet 1.§-a szerint az intézményfenntartó központ az oktatásért felelős miniszter irányítása alá tartozó hivatal, tehát a IV. rendű alperesnek – az Nktv. 79.§-ából következő jogosítványain túlmenően is – módjában állt volna a II. rendű alperes jogszabályoknak megfelelő működését kikényszeríteni. Önmagában az a körülmény, hogy a perbeli iskolában a jogellenes elkülönítés a mai napig fennáll, azt bizonyítja, hogy a IV. rendű alperes az őt megillető jogosítványokat nem megfelelően gyakorolta, az általa választott intézkedések nem voltak alkalmasak a jogellenes helyzet felszámolására.

Összességében azt kellett megállapítani, hogy az I., III. és IV. rendű alperesek – a III. rendű alperes 2010. november 25. napja és 2012. december 31. napja között, míg az I. és IV. rendű alperesek 2013. január 1. napjától kezdődően – a cigány etnikai kisebbséghez tartozó tanulók egy oktatási intézményben, a jelenlegi Kaposvári Kodály Zoltán Általános Iskola Pécsi Utcai Tagiskolájában való jogellenes elkülönítésének fenntartásával megsértették az egyenlő bánásmód követelményét. A jogellenes elkülönítés fenntartását eredményező, ahhoz vezető egyes alperesi magatartások részletezése az ítélet indoklására tartozó kérdés, ezért a másodfokú bíróság – a fellebbezéssel érintett körben – ennyiben pontosította az elsőfokú ítéletnek az 1959. évi Ptk. 84.§-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti megállapításait.

Részben alaposnak találta a másodfokú bíróság a felperesnek a jogsértő helyzet megszüntetésére irányuló kereset elutasítását sérelmező fellebbezési támadását.

Az 1959. évi IV. törvény 84.§-a (1) bekezdésének d) pontja szerint, akit személyhez fűződő jogában megsértenek, az eset körülményeihez képest követelheti – egyebek mellett – a sérelmes helyzet megszüntetését vagy a jogsértést megelőző állapot helyreállítását a jogsértő részéről vagy költségén.

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése deklarálja a jogorvoslathoz való jogot, amely az Alkotmánybíróság gyakorlata {23/1998.(VI.9.) AB határozat, 50/2003.(XI.5.) AB határozat, 3/2007.(II.13.) AB határozat}, az európai uniós kötelezettségek (Faji Egyenlőségi Irányelv 15. cikke) és az Európai Unió Bíróságának esetjoga szerint is egyet jelent a megfelelő súlyú és hatékonyságú, a jogsérelem valóságos orvoslására alkalmas, annak következményeit elhárítani képes jogorvosláshoz való joggal. Bár az ún. Feryn ügyben (C-54/07. szám) az Európai Unió Bírósága a tagállamok kötelezettségévé tette, hogy a belső jogukba olyan intézkedéseket vezessenek be,

amelyek a Faji Egyenlőségi Irányelv 15. cikke szerinti hatékony, arányos és visszatartó erejű bírói jogorvoslatot biztosítják, az ún. Accept ügyben (C-81/12. szám) azt is kimondta, hogy amennyiben valamely helyzet egy adott irányelv hatálya alá tartozik, a nemzeti bíróság a nemzeti jog alkalmazásakor köteles azt amennyire csak lehetséges az adott irányelv szövegére és céljára tekintettel értelmezni az irányelv által kitűzött cél elérése érdekében.

Az előzményi perben született kúriai ítélet a felperesnek a jogsértés megszüntetése iránti keresetét konkrét meghatározottság hiányában utasította el, hangsúlyozva, hogy a sérelmes helyzet megszüntetése szükségképpen marasztaló rendelkezés, amely akkor felel meg a Pp. követelményeinek, ha egyértelmű és végrehajtható. Ezzel együtt rámutatott arra, hogy pusztán abból a körülményből, miszerint a jogsértés nem polgári jogi, hanem közjogi viszonyban alakult ki, nem következik a megszüntetés iránti kereset elutasítása. Megfelelően előterjesztett kereset esetén függetlenül a kétség kívül fennálló közjogi jogviszonytól, a bíróság kötelezheti a jogsértőt a sérelmes helyzet megszüntetésére.

A Kúria hivatkozott ítélete az alsóbb fokú bíróságok ítéletének a jogsértés abbahagyására kötelező rendelkezését – a jogsértés megállapítása mellett – hatályában fenntartotta. Utalt arra, hogy az eset körülményeihez képest – különösen a jogsértés mibenlétéből következően – esetenként a jogsértés abbahagyására kötelezés is minősülhet a cselekmény konkrét módja tekintetében végrehajtás alapjául szolgáló marasztaló rendelkezésnek. De ettől függetlenül mind az eltiltás, mind az abbahagyásra kötelezés orientálja a feleket a jogsértés elkövetése utáni helyes magatartás tanúsítására.

Az előzményi perben született jogerős ítélet alapján mind a III. rendű alperesnek – a perbeli tagiskola korábbi fenntartójának –, mind pedig a 2013. január 1. napjával bekövetkezett jogszabályváltozás folytán a nemzeti köznevelésben hatáskörrel bírói további alpereseknek tisztában kellett lenniük a jogsértő helyzet fennállásával, és az annak megszüntetésére irányuló kötelezettségükkel. Ennek ellenére a 2010. év óta eltelt időben nem történtek olyan intézkedések, amelyek a jogsértő helyzet felszámolására irányultak volna. Mindez pedig azt jelenti, hogy a nemzeti köznevelés szereplői nemcsak a jogerős bírósági döntést, hanem az Ebktv-ből és az Nktv-ből folyó kötelezettségeiket is megsértették.

A felperes a jogsértő helyzet megszüntetése iránti – a bizonyítási eljárás eredményéhez képest többször módosított és pontosított – keresetében mellőzhetetlen intézkedésként a perbeli tagiskola megszüntetését jelölte meg, a perben csatolt dr. Szűcs Norbert által készített deszegregációs terv egyes, a keresetben konkrétan meghatározott intézkedéseinek végrehajtásával.

A „Jogellenes elkülönítést felszámoló deszegregációs program keretrendszere” címet viselő intézkedési terv szerint a deszegregáció megvalósításának két alapvető paradigmájából, az ún. nyitás paradigmája a perbeli esetben nem alkalmazható. Ennek lényege, hogy a szegregált iskolát vonzóvá teszik a jobb társadalmi helyzetű és a többségi társadalomhoz tartozó szülők körében. Ez azonban a perbeli tagiskola esetében működésképtelen, az intézmény ugyanis olyan gettóiskola, amely végletesen stigmatizálódott, a helyi középosztály számára semmiféle beavatkozás nem tehetné vonzóvá. E megoldási mód kudarcát eredményezheti az a tényező is, hogy a kaposvári közoktatási rendszer túlméretezett, az általános iskolai férőhelyek száma jelentősen meghaladja a tanulói létszámot.

A perbeli tagiskola kapcsán jogerősen megállapított szegregáció tehát kizárólag az intézmény bezárásán alapuló deszegregációs program megvalósításával számolható fel. A csatolt deszegregációs terv szerint az iskola bezárása történhet egyetlen aktussal, amely azt eredményezi, hogy viszonylag rövid időn belül kell az iskolába járó valamennyi tanuló más iskolában történő elhelyezését biztosítani, vagy pedig felmenő rendszerben, az első osztály indításának megtiltásával fokozatosan számolható fel a szegregáció.

A másodfokú bíróság álláspontja szerint a szükséges előkészítés hiányában az iskola bezárása és a teljes tanulólétszám viszonylag rövid időn belül más intézményekben történő elhelyezése nemcsak a tagintézmény tanulóit, a szülőket és pedagógusokat, hanem a város többi intézményében tanuló gyermekeket, pedagógusokat, illetve a szülőket is felkészületlenül érné. Ezzel szemben a felmenő rendszerben történő megszüntetés esetén első lépésben csak megközelítőleg húsz tanuló elhelyezését kell megoldani, amely a peradatok, különösen az iskolai férőhelyek számának ismeretében nem jelenthet az alperesek számára elháríthatatlan akadályt. Ezen túlmenően a másodfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy azon tanulók számára, akik általános iskolai tanulmányaikat a perbeli tagiskolában kezdték meg – különösen a már felső tagozaton tanulók esetében – egy másik iskolában folyó oktatásba való bekapcsolódás még a szükséges támogató program megvalósítása esetén is előre nem várt nehézségekkel járhat. Máté Ákosné tanúvallomásán túl – aki szerint különösen a felső tagozaton nehéz rászorítani a gyerekeket a tanulásra – a másodfokú bíróság utal a felperes, illetve az intézkedési terv készítőjének arra az előadására, mely szerint a perbelihez hasonló iskolában már a tanárok is alacsonyabb elvárással fordulnak a tanulók felé, mint más intézményekben, amely pedig különösen a felső tagozatos tanulók beilleszkedését nehezítheti meg. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a felsőbb évfolyamon tanuló gyermekek, illetve szüleik kötelezően ki lennének téve a szegregált oktatásnak, hiszen – különösen az integráció kedvező tapasztalatait látva – önkéntes alapon más iskolát

választhatnak. Mint ahogy a felmenő rendszerben történő megszüntetés a nemzeti köznevelés szereplőit sem akadályozza abban, hogy már korábban az iskola bezárása mellett döntsenek.

Mindezekre figyelemmel a másodfokú bíróság a II. rendű alperesnek, mint a perbeli tagintézmény fenntartójának {a köznevelési feladatot ellátó egyes önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba vételéről szóló 2012. évi CLXXXVIII. törvény 4.§-ának (1) bekezdése}, illetve a IV. rendű alperesnek, mint a tagintézmény tekintetében az átszervezésről, megszüntetésről, az alapfeladatok módosításáról, illetőleg a fenntartói jogok átadásáról rendelkezni jogosult hatóságnak {Nktv.77.§ (1) bekezdés k) pont} megtiltotta, hogy a 2017/2018. tanévtől kezdődően a perbeli tagiskolában első osztályt indítson.

Ennek szükségszerű következménye, hogy az I. rendű alperes köteles a beiratkozási körzetek kialakításánál a bíróság döntését figyelembe venni, és az Nktv.50.§-a (6) bekezdésében, illetve a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 24.§-ában megállapított hatáskörét úgy gyakorolni – az Nktv.1.§-ában meghatározott köznevelési célok szem előtt tartásával –, hogy a perbeli tagiskolába a következő tanévtől beiratkozni már nem tudó gyermekek elhelyezése biztosított legyen. Az új iskolai körzetek kialakításával kapcsolatos kötelezettség teljesítésére megszabott határidő megállapításánál a másodfokú bíróság figyelemmel volt az EMMI rendelet 24.§-ának (1) bekezdésében megállapított határidőkre is.

A peradatok szerint a deszegregáció, majd az integráció, mint végső cél csak megfelelő felkészülés és átmenet után lehet sikeres, amelyhez elengedhetetlen deszegregációs intézkedési terv kidolgozása. Az intézkedési tervben kell meghatározni — többek között – a kommunikációs stratégiát, a befogadó iskolák tantestületeinek felkészítésével kapcsolatos feladatokat, döntení kell a tanulók mentorálásáról, roma pedagógia asszisztensek kijelöléséről, akik a tanulók iskolába kísérésében, a hiányszások minimalizálásában, a családokkal való kapcsolattartásban és a konfliktuskezelésben kapnak szerepet, meg kell határozni a tanulók szociális és tanulmányi befogadásához, a szülők felkészítéséhez szükséges konkrét lépéseket, és meg kell szervezni a tanulók szállítását. A másodfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy deszegregációs intézkedési terv hiányában az integráció megvalósíthatatlan, illetőleg annak várható negatív hatásai meghaladhatják az azzal járó előnyöket (rideg integráció), ezért a II. rendű alperest, mint a jogellenes elkülönítéssel érintett tagintézmény fenntartóját kötelezte – közoktatási esélyegyenlőségi szakértő bevonásával – deszegregációs intézkedési terv kidolgozására, és annak nyilvánosságra hozatalára. A deszegregáció felszámolása azonban nemcsak oktatási-szervezési kérdés, hanem azon túlmutatóan helyi társadalmi

problémák megoldását, konfliktusok kezelését is szükségessé teszi, ezért az Ebktv.31.§-ában, illetve a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13.§-a (1) bekezdésének 8.), 8a) és 16.) pontjában foglalt kötelezettségeire figyelemmel a deszegregációs intézkedési terv kidolgozására a II. rendű alperessel együtt a III. rendű alperest is kötelezte. A határidők megállapításánál a másodfokú bíróság figyelemmel volt arra, hogy a perben csatolt intézkedési terv szerint a megvalósítási szakaszt a tanulók átirányítása előtt mintegy fél évvel korábban meg kell kezdeni, hogy mind a tanulók és szüleik, mind pedig a pedagógusok számára megfelelő idő álljon rendelkezésre a felkészüléshez.

Nem határozta meg viszont a másodfokú bíróság a deszegregációs intézkedési terv egyes kötelező tartalmi elemeit. Csak a helyi viszonyok ismeretében lehet ugyanis állást foglalni abban a kérdésben, hogy konkrétan melyek azok az intézkedések, amelyek az integráció minél sikeresebb lebonyolítása érdekében szükségesek. Így a nemzeti köznevelés helyi szereplőinek és a helyi önkormányzatnak kell döntenie abban a kérdésben, hogy ténylegesen milyen módon történhet meg a perbeli tagintézmény, illetve a befogadó intézmények tanulóinak, szülőinek tájékoztatása, a pedagógusok felkészítése, milyen támogató rendszer kiépítése célszerű, szükséges-e iskolabusz szolgáltatás nyújtása vagy elegendő a közösségi utaztatás más módon történő támogatása. A jogsértő állapot megszüntetéséhez szükséges konkrét intézkedések meghatározása, ennek keretében az újabb szegregációs folyamatok megelőzésére is alkalmas elemek programba illesztése tehát – arra is figyelemmel, hogy a bíróság csak jogkérdésben dönthet, a társadalmi problémák megoldása nem tartozik a hatáskörébe – a II. és III. rendű alperesek kötelezettsége és egyben felelőssége is.

A másodfokú bíróság szükségtelennek találta az Európai Unió Bíróságánál előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését. Úgy ítélte meg, hogy az 1959. évi Ptk. 84.§-a (1) bekezdésének d) pontja alapján elrendelt intézkedések alkalmasak a Faji Egyenlőségi Irányelv 15. cikke szerinti hatékony jogorvoslat biztosítására.

Mindezekre figyelemmel az elsőfokú bíróság ítéletét – fellebbezett részében – a Pp.253.§-ának (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta, az I., III. és IV. rendű alperessel szemben a jogsértés megállapítására irányuló rendelkezéseket pontosította, míg az alpereseket a rendelkező részben foglaltak szerint a jogsértés megszüntetésére kötelezte.

A másodfokú bíróság döntésével a felperes mind az elsőfokú eljárásban, mind a fellebbezési eljárásban túlnyomó részben pernyertes lett, ezért az alperesek a Pp.78.§-ának (1) bekezdése alapján kötelesek részére ügyvédi munkadíjból álló együttes első- és másodfokú perköltséget fizetni. Ennek összegét a másodfokú bíróság a bírósági

Pécsi Ítéltábla
Pf.III.20.004/2016/4. szám

- 21 -

eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3.§-ának (3) és (5) bekezdése, valamint (6) bekezdése alapján állapította meg, értékelve a felperesi jogi képviselő nagy felkészültséget és jelentős időráfordítást igénylő képviseleti tevékenységet is. Az alperesek személyes illetékmentességben részesültek, ezért a fellebbezési eljárási illetéket az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 4.§-ának (1) bekezdése, valamint a költségmentesség alkalmazásáról szóló 6/1986.(VI.26.) IM rendelet 14.§-a alapján az állam viseli.

P é c s , 2016. október 13.

Dr. Szentpéteriné dr. Bán Erzsébet s.k. a tanács elnöke, Dr. Kutasi Tünde s.k. előadó bíró, Dr. Imre Zita s.k. bíró

A kiadmány hitelül:
Vörösné Mécs Zsuzsanna
tisztviselő

